

המרכז האקדמי רופין
המכון להגירה ושינוי חברתי

Ruppin Academic Center
The Institute for Immigration and Social Integration

תאונות עבודה בענף הבנייה

עבודה בטוחה
בסביבה מגוונת!

מיפוי גורמים וחסמים בקרב מהגרי עבודה,
עובדים מהרשות הפלסטינית ועובדים
ישראלים מהחברה הערבית

פרופ' נונה קושנירוביץ' ד"ר אנדה ברק-ביאנקו

המכון להגירה ושילוב חברתי המרכז האקדמי רופין

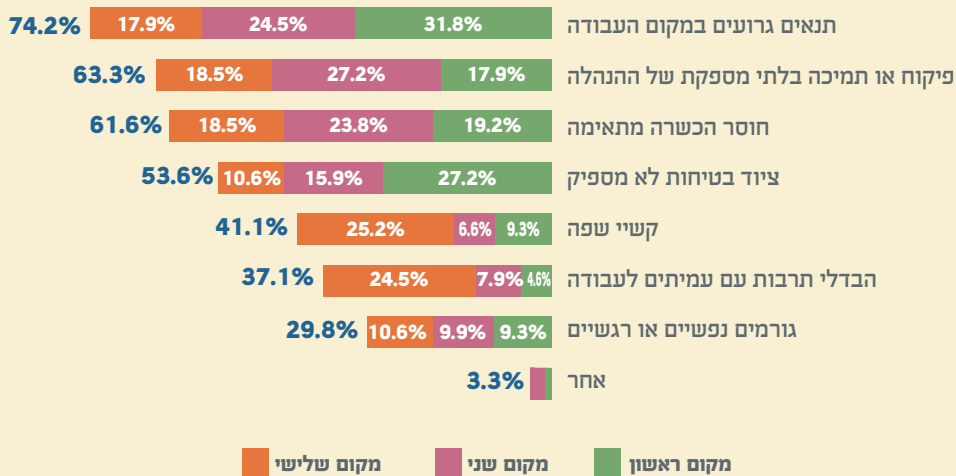
מחקר זה מומן על ידי המוסד לביטוח לאומי

2024

המחקר עסק באיתור חסמי הבטיחות בענף הבנייה ובחינת הנגישות של נפגעי תאונות עבודה לשירותי הביטוח הלאומי ומידת הניצול של שירותים אלו. באמצעות ראיונות עומק עם בעלי עניין מרכזיים (לרבות פקידי ממשל, ארגונים חברתיים וקבלנים) ושאלוני סקר בקרב 151 עובדים (עובדים ישראלים מהחברה הערבית, עובדים מהרשות הפלסטינית ומהגרי עבודה מסין ואוקראינה), מחקר זה מספק תובנות לגבי השינויים הנדרשים להבטחת עבודה בטוחה באתרי בנייה.

א. חסמי בטיחות - נקודת המבט של העובדים

שלושת חסמי הבטיחות העיקרים מנקודת מבטם של העובדים הם:
תנאים גרועים בסביבת העבודה, פיקוח לא מספק והיעדר הכשרה מקצועית מתאימה.

בקרב קבוצות העובדים השונות קיימים הבדלים בהתייחסות לחסמי הבטיחות שצוינו כחשובים ביותר. הפערים בין קבוצות העובדים מדגישים את האתגרים המגוונים ואת הצורך החיוני במענים מותאמי תרבות.

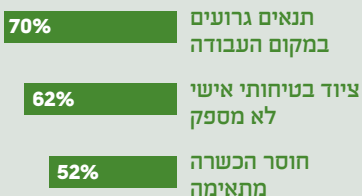
מהגרי עבודה מאוקראינה

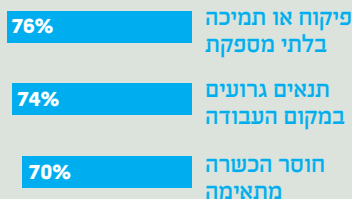
מהגרי עבודה מסין

עובדים מהרשות הפלסטינית

עובדים ישראלים מהחברה הערבית

ב. מיפוי חסמי בטיחות - סיכום ממצאים

רמה			תחום
רמת מיקרו	רמת מזו	רמת מאקרו	
	- ריבוי קבלנים וקבלני משנה בשטח ללא היררכיה ברורה - אופי העסקה זמני	- חקיקה מיושנת - ביזור סמכויות וריבוי גופים	מסגרת רגולטורית
- פערים בין קבוצות עובדים ברמה מקצועית - מיעוט הדרכות והכשרות בטיחות ומקצועיות	- צוות ניהולי מקצועי ברמה לא מספקת - היעדר תמריצים למעסיקים להשקעה בהכשרת עובדים - הדרכה לא מספקת בתחום הבטיחות ושימוש בכלים	חסר בהתמקצעות בתחום הבנייה	התמקצעות, הדרכה והכשרה
עייפות – מרחק רב בין מקום מגורים לעבודה	- סביבת עבודה לא מוגנת לצמצום סכנות - אי הקצאת מקומות ייעודיים ובטוחים לאכילה, מנוחה, סניטציה ותברואה - עומס עבודה - אין מענים למזג אוויר קיצוני		תנאי עבודה וסביבת עבודה
- תת-שימוש בציוד - תפיסה תרבותית המובילה לאי ציוד	- הקצאה חלקית של ציוד בטיחות - איכות ירודה של ציוד הבטיחות - קצב הקצאת ציוד חדש אינו תואם לקצב הבלאי - היעדר מחסני מלאי של ציוד בטיחות אישי		ציוד בטיחות אישי
	- תת-פיקוח של המנהלים על העובדים - תת-אכיפה של פרוטוקולי הבטיחות - תדירות נמוכה מדי של בדיקות עמידה בהנחיות בטיחות מצד ממונה או מפקח בטיחות	- תת-פיקוח של הרגולטור - פקחים לא ייעודיים ולא מקצוענים - החרגת אתרים ואזורים מחובת הפיקוח	אכיפה ופיקוח
	ענישה קלה ולא מרתיעה של העובדים שלא עומדים בכללי בטיחות	- נטל האחריות לא מתחלק באופן שווה - ענישה לא מרתיעה על מנהלים מול הרווח הפוטנציאלי	אחריות וענישה
- פערי שפה מול עמיתים ומנהלים - פערים תרבותיים ותפיסת הבטיחות בעבודה		הענף מתבסס על מהגרי עבודה ממקומות שונים	הטרוגניות העובדים

ג. חסמי בטיחות – מנקודת מבטם של בעלי עניין

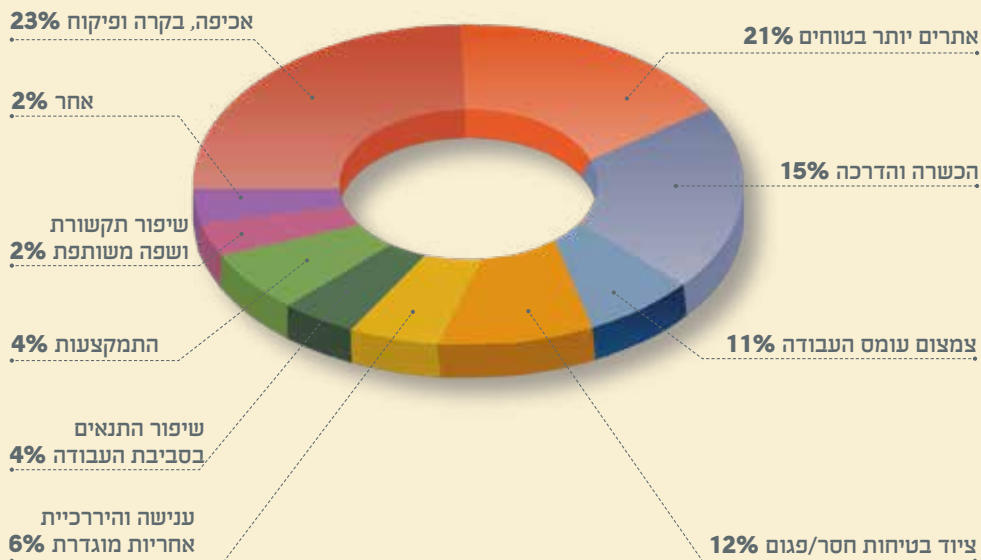
שישה חסמים שעלו מראיונות עומק עם בעלי עניין בענף הבנייה.

ד. המלצות העובדים לשיפור הבטיחות באתרי הבנייה

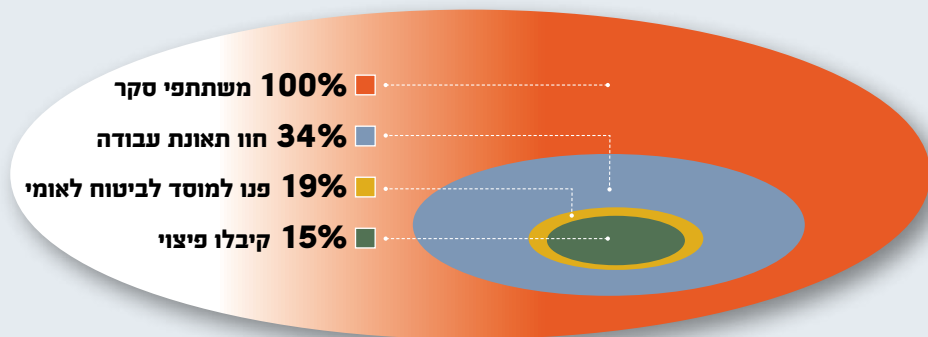
שלושת התחומים המובילים:

1. הגברת האכיפה והפיקוח
2. שיפור התשתיות הפיזיות
3. חינוך מתמשך - הכשרה לבטיחות והדרכה על שימוש בכלים

ה. תאונות עבודה, נגישות לשירותי ביטוח לאומי וניצולם – תובנות בחתך קבוצות עובדים

כשליש מבין הנשאלים העידו שהיו מעורבים בתאונת עבודה, אך רק כמחציתם הגישו תביעה למוסד לביטוח לאומי. מבין אלה שתבעו, רובם קיבלו פיצוי עבור תאונת עבודה. לפיכך, החסם העיקרי לניצול הזכויות הוא לא התהליך מול המוסד לביטוח לאומי משכבר התחיל, אלא עצם הגשת תביעה.

נמצאו פערים בין קבוצות העובדים:

- שכיחות תאונות עבודה: 48% מקרב מהגרי עבודה מאוקראינה, 38% מקרב העובדים מהרשות הפלסטינית ו- 32% מקרב העובדים הישראלים מהחברה הערבית העידו שהיו מעורבים בתאונות עבודה, לעומת 19% מהעובדים הסינים.

- הגשת תביעות לביטוח לאומי: שיעור הגשת התביעות גבוה יותר בקרב ישראלים מהחברה הערבית (75% מאלה שחוו תאונה) ועובדים מהרשות הפלסטינית (58%) בהשוואה למהגרי העבודה מסין (40%) ואוקראינה (25%).

- פיצויים שהתקבלו: בקרב מהגרי עבודה מסין 100% מאלה שפנו קיבלו פיצוי, בקרב עובדים מהרשות הפלסטינית 82%, בקרב העובדים הישראלים מהחברה הערבית 75%, ובקרב מהגרי עבודה מאוקראינה 67%.

החסמים העיקריים לניצול של שירותי ביטוח לאומי ואי תביעה במקרה של תאונת עבודה:

- חשש מפני פיטורין
- קשיי שפה
- היעדר מודעות
- קשיי מעקב אחר התביעה
- אי שיתוף פעולה של המעסיק

לסיכום

אתגרי הבטיחות בענף הבנייה הם רב-ממדיים.

אתגרים אלה מתבטאים בשלוש רמות מרכזיות - המדינה (מאקרו), המעסיק (מזו) והעובד (מיקרו) - כל אחת מהן משולבת באחרת ומעצימה את האחרת. יתרה מכך, הבדלים תרבותיים, מנטליים ולשוניים משמעותיים בין עובדים מציבים אתגרים ייחודיים בענף הבנייה. התמודדות מוצלחת עם האתגרים מחייבת לגבש אסטרטגיות מותאמות לאופי הענף ומעורבות של העובדים עצמם. הפערים בין קבוצות העובדים ניכרים גם באופן שבו עובדים מבינים את זכויותיהם הסוציאליות ומממשים אותן בעקבות תאונות עבודה.

כדי לשפר את הבטיחות בענף הבנייה, חיוני שייעשה מאמץ מרוכז ומשותף של כל בעלי העניין הרבים המעורבים בתחום. הכרחי לפתח וליישם אמצעי בטיחות מקיפים, לשפר אסטרטגיות אכיפה ולטפח תרבות עבודה מכילה שמכירה בפערים בין קבוצות העובדים ומתייחסת אליהם בהתאם.

קושנירוביץ' נונה, ברק-ביאנקו אנדה (2024).

תאונות עבודה בענף הבנייה: מיפוי גורמים וחסמים בקרב עובדים זרים ממדינות אחרות, עובדים זרים מהרשות הפלסטינית וערביי ישראל. דוח מחקר. מכון להגירה ושילוב חברתי, המרכז האקדמי רופין, עמק חפר. <https://did.li/vfnZH>

